

Työeläkelaitoksille

YRITTÄJIEN TYÖTTÖMYYSPÄIVÄRAHA 1.1.1995 VOIMAANTULLEIDEN SÄÄNNÖSTEN
MUKAAN JA PÄIVÄRAHAN VAIKUTUS TYÖELÄKKEESEEN

1

YRITTÄJIEN PÄIVÄRAHAOIKEUS

1.1

Päivärahaoikeus ennen 1.1.1995

Vuoden 1994 alusta työttömyysturvalakia (TTL) muutettiin niin, että myös peruspäivärahan saamisen ehdoksi tuli samanlainen työssäoloehto (26 viikkoa työskentelyä 24 kuukauden aikana ennen työttömyyttä) kuin ansiopäivärahassa jo ennestään oli. Samalla peruspäivärahalta poistettiin tarveharkinta. Työssäoloehto saattoi täytyä vain palkkatyötä tehden. Näin ollen vuoden 1994 puolella työttömiksi jääneet yrittäjät eivät voi saada työttömyyspäivärahaa, vaan heille maksetaan tarveharkintaista työmarkkinatukea.

Yrittäjät, joiden työttömyys on alkanut ennen vuotta 1994, ovat voineet saada tarveharkintaista peruspäivärahaa, koska peruspäivärahassa ei vielä tuolloin ollut työssäolohtovaatimusta. Päivärahan maksu voi jatkua vuonna 1994 voimaantulleesta lainmuutoksesta huolimatta. Tämä päivärahaoikeus päättyy kuitenkin viimeistään 31.12.1995.

1.2

Muutos päivärahaoikeuteen 1.1.1995 lukien

TTL:a on 1.1.1995 alkaen muutettu siten, että myös työttömäksi jääneillä yrittäjillä on tietyin ehdoin oikeus työttömyyspäivärahaan (laki 1317/1994). Jos yrittäjä liittyy yrittäjiä varten perustettuun työttömyyskassaan (yrittäjäkassaan), hän voi saada työttömäksi jäätyään ansiopäivärahaa. Jollei yrittäjä ole kassan jäsen, hänellä on oikeus peruspäivärahaan.

1.3

Yrittäjäkäsité työttömyysturvalaissa

TTL:n yrittäjäkäsité on laajempi kuin työeläkelakien yrittäjäkäsité. Yritystoimintaa harjoittava henkilö määritellään TTL:n 1 a §:ssä.

Lakiosasto

20.3.1995

1.3.1

YEL- tai MYEL-vakuutettu

TTL:ssa yrittäjä on sellainen elinkeinon tai ammatinharjoittaja, joka päätointaansa varten on velvollinen ottamaan itselleen YEL- tai MYEL-vakuutuksen (TTL:n 1 a §:n 1 momentin johdantokappale). Näin olen mm. avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies ovat TTL:n mukaisia yrittäjiä tämän säännöksen perusteella.

1.3.2

Yrityksen osaomistajat

Yrittäjä on myös sellainen yrityksen osaomistaja, jolla asemansa ja oman tai perheenjäsentensä omistuksen kautta on määräämisvalta yrityksessä siten, että hän voi itse merkittävästi vaikuttaa työllistymiseensä yrityksessä. Yrittäjä on siten myös

- 1 osakeyhtiössä johtavassa asemassa työskentelevä henkilö,
 - joka itse omistaa vähintään 15 % tai
 - jonka perheenjäsenet tai joka yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa vähintään 30 % osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai jolla muutoin on vastaava määräämisvalta tai
- 2 osakeyhtiössä työskentelevä henkilö,
 - jos hänellä itsellään tai
 - hänen perheenjäsenillään tai heillä yhdessä on vähintään puolet osakepääomasta, osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräämisvalta tai
- 3 henkilö, joka edellä 1 ja 2 kohdassa säädetyllä tavalla työskentelee muussa yrityksessä tai yhteisössä, jossa hänellä tai hänen perheenjäsenillään tai hänellä ja perheenjäsenillään yhdessä on vastaava määräämisvalta.

Nämä edellä 1-3 kohdassa kerrotut yrityksen osaomistajat määritellään TTL:n 1 a §:n 1 momentin 1-3 kohdassa.

Säännökset merkitsevät sitä, että TEL- tai LEL-työsuhteessa työskentelevä henkilö voi joissakin tilanteissa olla TTL:n mukaan yrittäjä.

Lakiosasto

20.3.1995

1.3.3

Yrittäjällä vapautus YEL-tai MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta

TTL:ssa yritystoimintaa pidetään sivutoimisena silloin, kun yrittäjälle on myönnetty vapautus YEL-tai MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta yrittäjän työtulon ja muiden ansiotulojen suhteen perusteella. Tällainen sivutoiminen yrittäjä ei ole TTL:n mukaan yrittäjä ja hänellä on oikeus olla palkansaajakassan jäsen.

Henkilö ei voi samanaikaisesti kuulua palkansaajakassaan ja yrittäjäkassaan, vaikka hän työskentelee rinnakkain työsuhteessa ja harjoittaa yrittäjätointa, joka on vakuutettu YEL:n tai MYEL:n mukaan.

1.4

Yrittäjän työssäoloehto 1.1.1995 lukien

1.4.1

Työssäoloehtoon vaadittava aika

Yrittäjältä vaadittava työssäoloehto on pitempi kuin palkansaajalla. Yrittäjän työssäoloehto täyttyy, kun hän on työttömyyspäiväraha-oikeuden alkamista lähinnä edellisten 48 kuukauden aikana työskennellyt yhteensä 24 kuukautta yrittäjänä siten, että yritystoiminta on laajuudeltaan olennaista.

1.4.2

Laajuudeltaan olennainen yritystoiminta

Asetuksella säädetään, milloin yritystoiminta on laajuudeltaan olennaista. Asetuksen mukaan yrittäjän työssäoloehtoon luetaan ne kuukaudet, joina hänellä on ollut vähintään 40 kertaa peruspäivärahan suuruisen YEL-vakuutus (työtulo 4 720 mk/kk) tai 20-kertaisen peruspäivärahan suuruisen MYEL-vakuutus. Muun kuin YEL- tai MYEL-vakuutetun yrittäjän työtulon on kuukaudessa vastattava YEL-työtulon määrää.

Jos yrittäjän YEL-tai MYEL-vakuutuksen työtulo kuukaudessa jää alle mainittujen markkamäärien, ei yritystoiminta ole TTL:n tarkoittamalla tavalla laajuudeltaan olennaista eikä yrittäjällä työttömäksi jäätyään siten ole oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Yritystoiminnan laajuutta mitataan samalla tavoin sekä perus- että ansiopäivärahassa.

Lakiosasto

20.3.1995

1.4.3

Milloin päivärahoikeus voi aikaisintaan alkaa

Ansiopäiväraha Yrittäjäkassaan liittyneiden yrittäjien työssäoloehtoon luetaan yritystoiminta aikaisintaan vuoden 1995 alusta. Kun työssäoloehtoon vaaditaan kahden vuoden työskentely yrittäjänä, ansiopäivärahoikeus voi olla aikaisintaan 1.1.1997 lukien.

TTL:n voimaantulosäännöksen mukaan yrityksen osamistajalla työssäoloehtoon voidaan lukea palkansaa-jakassan jäsenenä hankittua työssäoloehto enintään kuusi kuukautta, jos osamistaja kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta liittyy yrittäjäkassaan. Silloin päivärahoikeus voi alkaa aikaisintaan 1.7.1996.

Peruspäiväraha Peruspäivärahassa yrittäjien työssäoloehtoon voidaan lukea työssäolo ja yritystoiminta vuoden 1994 alusta lukien. Palkansaaajana työskentelyaikaa otetaan huomioon enintään kuusi kuukautta. Peruspäivärahoikeus voi alkaa aikaisintaan vuoden 1996 alusta.

Joidenkin yrittäjien peruspäiväraha on kuitenkin voinut alkaa ennen vuotta 1994, katso kohta 1.1.

2

YRITTÄJÄN TYÖTTÖMYYSPÄIVÄRAHAN VAIKUTUS TYÖELÄKKEESEEN

2.1

Työttömyyspäivärahan enimmäismäärä

Yrittäjälle voidaan maksaa työttömyyspäivärahaa yhteensä enintään 500 päivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana.

Yrittäjillä ei ole lisäpäiväoikeutta eli mahdollisuutta saada päivärahaa 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun.

Päivärahan enimmäismäärän laskeminen aloitetaan alusta, jos henkilö on työskennyt yrittäjänä yhdenjaksoisesti ainakin kaksi vuotta ja sen jälkeen alkaa uudelleen saada päivärahaa.

Enimmäismäärän täyttymisen jälkeen yrittäjällä on mahdollisuus saada 180 ensimmäisen päivän aikana tarveharkinnatonta työmarkkinatukea. Sen jälkeen työmarkkinatuki muuttuu tarveharkintaiseksi.

55 vuotta täyttäneen yrittäjän työmarkkinatuki on kuitenkin kokonaan tarveharkinnatonta, jos hän työtömäksi jäädessään on täyttänyt työssäoloehdon.

Lakiosasto

20.3.1995

2.2

Yrittäjän työttömyyspäivärahan vaikutus jälkikarenssiaikaan

Työeläkettä laskettaessa jälkikarenssiaikaa jatkavina päivinä voidaan ottaa huomioon enintään 500 päivärahopäivää. Tulevan ajan oikeus tutkitaan eläketapahtumapäivänä.

Yrittäjän työttömyyspäivärahopäivät säilyttävät eläkkeessä tulevan ajan oikeuden enimmillään noin 2 vuoden 4 kuukauden ajan.

2.3

Työttömyyseläkeoikeus

2.3.1

Päivärahaoikeus tuo mahdollisuuden työttömyyseläkkeeseen

Työttömyyseläkkeen saamisen ehtona on, että työtön on saanut työttömyyspäivärahaa. Yksinomaan työmarkkinatukea saanut henkilö ei voi saada työttömyyseläkettä.

Vuoden 1994 alusta voimaantullut TTL:n muutos aiheutti sen, että työttömyyseläkkeen on voinut saada vain sellainen yrittäjä, jolla oli oikeus tarveharkintaiseen peruspäivärahaan 1.1.1994 ja jolla 60 viikon sisällä päivärahatodistuksen antamispäivästä taaksepäin lukien on ainakin 200 työttömyyspäivärahopäivää. Asiasta on kerrottu yleiskirjeessä A 21/94.

1.1.1995 voimaantulleen TTL:n muutoksen myötä yrittäjille tulee yritystoiminnan perusteella päivärahaoikeus ja mahdollisuus saada työttömyyseläke.

Käytännössä yrittäjä ei lainmuutoksen voimaantultua heti voi saada työttömyyseläkettä, koska päivärahan saamiseen vaadittava työssäoloehto on yrittäjällä pitkä ja työttömyyspäivärahaa on saatava 500 päivää ennen kuin työttömyystodistus voidaan antaa.

Työttömyyseläkeoikeuden ulkopuolelle jäävät edelleen ne TTL:ssa tarkoitetut yrittäjät, joiden yritystoiminta on niin vähäistä, ettei työtulo täytä asetetulla säädettyjä rajoja.

Lakiosasto

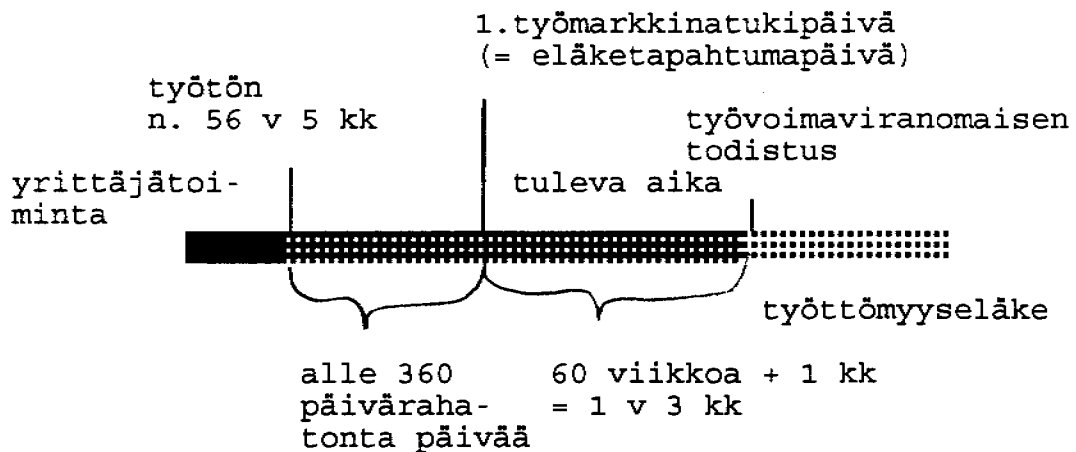
20.3.1995

2.3.2

Tulevan ajan oikeuden säilyminen työttömyyseläkkeessä

Vähintään noin 56 vuoden 5 kuukauden iässä työttömäksi jääneellä yrittäjällä voi työttömyyspäivärahopäivien avulla säilyä työttömyyseläkkeessä tulevan ajan oikeus.

Tulevan ajan oikeus tutkitaan eläketapahtumapäivänä. Eläketapahtumapäivä voi olla myös työmarkkinatukipäivä.

Yritystoiminnan lopettamisen tai keskeyttämisen aiheuttama päivärahaton aika

Yrityksen lopettamiseen liittyvä yritysomaisuuden myyntivoitto estää työttömyyspäivärahan maksamisen siltä ajalta, jolle myyntivoitto voidaan jaksottaa yrittäjän päivärahan perusteena olevan työtulon perusteella. Tässä noudatetaan siis samantapaista menettelyä kuin palkansaajilla ns. kultaisten kädenpuristusten maksamisen yhteydessä. Jos myyntivoitto tulee jaksotettavaksi usealle kuukaudelle, päivärahaton aika voi viedä eläkkeestä tulevan ajan oikeuden.

Jollei yritystoimintaa ole kokonaan lopetettu, yrittäjällä on oikeus päivärahaan, kun yritystoiminta on todisteellisesti ollut keskeytyneenä yhdenjaksoisesti neljän kuukauden ajan.

Jos YEL-vakuutus tällöin tulee päätettäväksi niin, että vakuutuksen päättämisen jälkeen tulee päivärahatonta aikaa, tämäkin päivärahaton aika voi osaltaan vaikuttaa siihen, ettei eläkkeeseen voida laskea tulevaa aikaa.

Lakiosasto

20.3.1995

2.4

Työeläkelisä

Tarkoitus on, että TTL:n 1 a §:n 1 momentin 1-3 kohdan mukaisen yrityksen osaomistajan yrittäjäkassalta saamat ansiopäivärahat oikeuttavat työeläkelisään yrittäjän muussa kuin YEL- ja MYEL-eläkkeessä. YEL- ja MYEL-vakuutettujen yrittäjien ansiopäivärahat eivät sen sijaan oikeuttaisi työeläkelisään. Asiaa koskeva TEL:n 7 b §:n 1 momentin 1 kohdan muutosesitys on tekeillä.

Todettakoon, että samassa yhteydessä on tarkoitus muuttaa TEL:n 7 b §:n 1 momentin 1 kohdan säännöstä myös niin, että TTL:n 16 b §:n mukaiset, palkansaa- jille maksettavat lomautuspäivärahat oikeuttaisivat työeläkelisään.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen
Pentti Koivistoinen